

YOSHLAR O'RTASIDA KORRUPSIYAGA QARSHI MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA MA'NAVYIY-MA'RIFIY ISHLAR

Toshkent kimyo texnologiya instituti Yangiyer filiali

Yoshlar bilan ishlash bo'yicha dekan o'rinbosari

Muzaffar Parmonov

+998949144043

Annotatsiya. Ushbu tezisda yoshlar o'rtasida korrupsiyaga qarshi madaniyatni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy ishlarning o'rni va ahamiyati ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Korrupsiya jamiyatning barqaror rivojlanishiga, ijtimoiy adolat va boshqaruv samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan global ijtimoiy-huquqiy muammo sifatida qaraladi. Tadqiqotda ta'lim muassasalarida olib borilayotgan ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning mazmuni, shakllari va metodlari o'rganilib, talabalarda halollik, mas'uliyat, fuqarolik pozitsiyasi va qonuniylikka sodiqlik kabi qadriyatlarni shakllantirish mexanizmlari yoritiladi.

Kalit so'zlar. Korrupsiya, korrupsiyaga qarshi madaniyat, yoshlar siyosati, ma'naviy-ma'rifiy ishlar, halollik tamoyili, fuqarolik pozitsiyasi, huquqiy ong, profilaktika, ijtimoiy loyihalar, interfaol metodlar, ta'lim muassasasi, ma'naviy immunitet, huquqbuzarlikning oldini olish.

Kirish. Zamonaviy globallashuv sharoitida korrupsiya jamiyatning siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy hayotiga salbiy ta'sir ko'rsatadigan eng dolzarb tahdidlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Korrupsiyaning mavjudligi davlat boshqaruvida ishonchning pasayishiga, iqtisodiy samaradorlikning susayishiga va ijtimoiy adolatning buzilishiga olib keladi. Shuningdek, korrupsiya yoshlarning dunyoqarashi, ma'naviy qadriyatlari va fuqarolik pozitsiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatib, kelajak avlodning ijtimoiy-siyosiy faolligini susaytirishi mumkin. Shu bois korrupsiyaga qarshi kurash nafaqat huquqiy mexanizmlar, balki ma'naviy-ma'rifiy profilaktika orqali ham kompleks yondashuvni talab etadi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda korrupsiyaga qarshi siyosat davlatning ustuvor strategik yo'nalishlaridan

biriga aylandi va mazkur jarayonni samarali boshqarishning konseptual asoslari qator normativ-huquqiy hujjatlar orqali mustahkamlanmoqda. Xususan, “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonun, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining tegishli farmon va qarorlari, Halollik kodekslari, shuningdek, ta’lim muassasalarida “Halollik maktabi” va “Korrupsiyasiz soha” tashabbuslari mazkur yo‘nalishdagi muhim amaliy natijalardir. Shu bilan birga, korrupsiyaga qarshi kurash tizimini kuchaytirishda yoshlar bilan ishlash jarayoni alohida strategik ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism.

1. Yoshlar orasida korrupsiyaga qarshi madaniyat tushunchasining nazariy asoslari

Korrupsiyaga qarshi madaniyat jamiyatda halollik, qonuniylik, javobgarlik, adolat tamoyillariga sodiqlikni ifodalovchi ijtimoiy-huquqiy va ma’naviy qadriyatlar majmuasi hisoblanadi. Ilmiy manbalarda bu madaniyat shaxsning huquqiy ongini, normativ-huquqiy talablarga bo‘lgan hurmatini, korrupsion holatlarga nisbatan qat’iy rad javobini o‘z ichiga oluvchi murakkab psixologik-ma’naviy holat sifatida talqin etiladi. Yoshlar orasida korrupsiyaga qarshi madaniyatni shakllantirish davlatning uzoq muddatli rivojlanish strategiyasida muhim vazifa etib belgilangan bo‘lib, u ta’lim-tarbiya tizimining asosiy ustuvor yo‘nalishlaridan biridir.

2. Ta’lim muassasalarida ma’naviy-ma’rifiy ishlarning korrupsiyaga qarshi profilaktikadagi o‘rni

Oliy ta’lim muassasalari yosh avlodning ma’naviy qiyofasini shakllantiruvchi asosiy ijtimoiy institut sifatida korrupsiyaga qarshi madaniyatni rivojlantirishda beqiyos rol o‘ynaydi. Ta’lim jarayoniga ma’naviy-ma’rifiy yondashuvni integratsiya qilish yoshlarni nafaqat kasbiy bilimlar bilan, balki halollik va qonuniylik tamoyillarini anglash hamda ularga amal qilish ko‘nikmalari bilan ham qurollantiradi.

Ma’naviy-ma’rifiy ishlar quyidagi yo‘nalishlarda olib boriladi:

- Huquqiy-ma’rifiy faoliyat: Korrupsiyaga qarshi qonunchilik, davlat siyosati, xalqaro standartlar va halollik kodekslari bo‘yicha seminarlar, davra suhbatlari, ochiq ma’ruzalar.

- Ma'naviy tarbiya: Talabalarga milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida halollik, poklik, adolat, vatanparvarlik g'oyalarini singdirish.
- Interfaol ta'lim texnologiyalari: Münazara, keys-stadi, rol o'yinlari, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish orqali korrupsion holatlarni tushuntirish.
- Madaniy-ma'rifiy tadbirlar: “Halollik festivali”, “Korrupsiyaga qarshi haftalik”, “Halollik elchilari” klublari.
- Raqamli profilaktika: Ijtimoiy tarmoqlar orqali axborot roliklari, vizual kontent, interaktiv platformalarni yaratish. Bu faoliyatlarning barchasi quyidagi asosiy maqsadga xizmat qiladi – yoshlar ongida korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish.

3. Korrupsiyaga qarshi madaniyatni shakllantirishda psixologik va pedagogik yondashuvlar. Yoshlarning ma'naviy ongiga ta'sir qilishda psixologik-pedagogik tamoyillar muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, shaxsiy namuna, guruh bosimi, kommunikatsion muhit, motivatsiya va qadriyatlar tizimi korrupsiyaga nisbatan munosabatni shakllantiruvchi asosiy omillardir. Shu sababli, pedagogik faoliyat quyidagi tamoyillarga tayanishi lozim:

- Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv – talabani individual qadriyat doirasiga halollik g'oyasini singdirish.
- Faol ishtirok tamoyili – talabani muhokama, tahlil va qaror qabul qilish jarayoniga jalb etish.
- Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish – korrupsiyaning ijtimoiy oqibatlarini ongli ravishda tushunishga yordam berish.
- Motivatsiyani kuchaytirish – halollikning ijtimoiy va shaxsiy manfaatlarini yoritib berish. Mazkur yondashuvlar korrupsiyaga qarshi madaniyatning barqaror shakllanishi uchun muhim psixologik asos yaratadi.

4. Yoshlar orasida korrupsiyaga qarshi immunitetni shakllantirishda ijtimoiy loyihalarning ahamiyati. Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy loyihalar, volontyorlik harakatlari, "Yoshlar daftari", "Halollik maktabi", "Ochiq byudjet" kabi platformalar yoshlarning korrupsiyaga qarshi faolligini oshirishda yuqori samaradorlikka ega. Talabalarning o'zlari ishtirok etadigan loyihalar ularda mas'uliyat hissi, fuqarolik pozitsiyasi, shaffoflikka intilish kabi sifatlarni shakllantiradi.

5. Raqamli axborot makonida korrupsiyaga qarshi madaniyatni targ'ib qilish. Zamonaviy yoshlar axborotning asosiy qismini raqamli platformalardan olishini inobatga olib, korrupsiyaga qarshi ma'rifiy ishlarning digital formatini kuchaytirish zarur. Bu yo'nalishda quyidagilar muhim:

- ijtimoiy tarmoqlarda vizual targ'ibot (infografika, animatsiya, videoroliklar),
- korrupsiya mavzusida onlayn viktorinalar,
- universitet saytlarida "Halollik portali",
- anonim murojaatlar uchun elektron platformalar yaratish.

Axborotning tez va qulay tarqalishi yoshlar ongiga halollik g'oyalarini samarali singdirish imkonini beradi.

Xulosa. Yoshlar o'rtasida korrupsiyaga qarshi madaniyatni shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, korrupsiyaga qarshi kurash faqat huquqiy mexanizmlar bilan cheklanib qolmasdan, balki ma'naviy-ma'rifiy yondashuv asosida kompleks tarzda olib borilgandagina yuqori samaradorlikka erishiladi. Oliy ta'lim muassasalaridagi ma'naviy-ma'rifiy ishlar yoshlarning halollik, poklik, adolat, fuqarolik pozitsiyasi va mas'uliyat kabi umuminsoniy qadriyatlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning turli shakllari — ochiq ma'ruzalar, davra suhbatlari, interfaol mashg'ulotlar, ijtimoiy loyihalar, raqamli kontentlar hamda halollik bo'yicha maxsus dasturlarning joriy etilishi yoshlar ongida korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantiradi. Ta'lim jarayoniga psixologik-pedagogik yondashuvlarni

integratsiya qilish, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillariga asoslanish korrupsiyaning mohiyati va oqibatlarini chuqur anglashga sharoit yaratadi. Shuningdek, halollikni targ'ib etuvchi ijtimoiy tashabbuslar, yoshlar ishtirokidagi anti-korrupsiya loyihalari, universitetlarda shaffoflikni ta'minlovchi platformalar, raqamli profilaktika vositalari korrupsiyaga qarshi madaniyatning barqaror shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, yoshlarning huquqiy ongi yuksalishi, ma'naviy immuniteti kuchayishi va fuqarolik mas'uliyati oshishi orqali jamiyatda korrupsiya xavfi sezilarli darajada kamayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent: Oliy Majlis nashriyoti, so'ngginashr.
2. "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonun. — O'RQ-419, 2017-yil.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori: "Korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida".
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni: "Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha davlat siyosatini amalga oshirish strategiyasi".